

Reményeink szerint ez az emlékmű emlékezteti majd a következő generációkat arra, hogy itt egy kis önálló település létezett, amit úgy hívtak: Csékút. A falut 1961 óta Padragkút, 1984 óta pedig már Ajka-Padragkút néven ismerik az emberek.

Közösségi kemence

A közösségi kemence (Bencsai Antal felvétele)

2010-es években tevékenykedett itt egy közösség, amely Csékúti Baráti Körnek nevezte magát. Ez a kis baráti társaság az emlékezés mellett emlékeztetni is akar a valaha önálló falujának múltjára, történelmére.

Közös megegyezéssel a padragkúti Művelődési Ház udvarában készítettünk egy közösségi kemencét. Célunk az volt, hogy Csékút és Padrag 1961. évi egyesítése óta a két falu főleg idősebb korú lakosai közti még mindig fellelhető ellenérzéseket tompítsuk. Itt minden olyan klub, szervezet, baráti társaság, a falu lakosai, ha tagjainak, vagy vendégeinek összejövetelt, találkoztót rendez, egy itteni sütés-főzéssel tud kedveskedni. A kemencét Tóth József cserépkályhás készítette.

Meggyőződésünk, hogy ezek a létesítmények több utánunk következő generációt emlékeztetnek majd arra, hogy a

Varga György

Gróf Vay Sándor utcája Dabason

„Legendák, botrányok hőse, a századforduló különce, a férfiruhás ironő, a női gentleman, a legutolsó férfidivat szerint öltözködő női gróf, az írók és újságírók társaságának elfogadott és szeretett tagja, a legjobb ivócimbora, a kisasszony-férj, a lányszöktető leány, a leányok iránt hevesen érdeklődő női gavallér, aki kóccal kitömött harisnyát használt néha, hogy nem létező férfiasságának legalább látványát sejtethesse...”¹

Akár már ebből az egyetlen mondatból is jól beazonosítható a magyar irodalom excentrikus személyisége, a gyóni² születésű Vay Sándor/Sarolta (1859–1918). Az életművét ismerők körében nem szorul bizonyításra, hogy történeti tárcáinak százai a magyar kultúrtörténet kiapadhatatlan kútforrását jelentik. Munkásságát, összetett személyiségét azok tudják valós értéken kezelni, akik képesek elvonatkoztatni életútja bulvárvonatkozásaitól. Meglepő, de a felvilágosult gondolkodásra, a XX. század elejének szemérmes, mondhatni prúd társadalmi légkörében és vidéki viszonyai között, szülőfaluja is megőrkítésre méltó példát mutatott. Jól igazolja ezt Vay Sándor/Sarolta főlapja, a *Pesti Hírlap* 1908. májusi híradása:

„Néhány évvel ezelőtt még kis, jelentéktelen község volt a pestmegyei Gyón, Alsó-Dabasnak mintegy fliája. Évről évre gyarapodott, terjeszkedett azonban, s ma már virágzó, rendes, csinos község, amely különösen gyönyörű homokszőlő telepei által tűnik ki. Lakossága helyes, józan magyar nép, amely szorgalma és intelligenciája által válik ki a megyében. Ebben az előrehaladásban nagy része van Domián Jánosnak,³ a főjegyzőnek, aki immár közel harminc éve ernyedetlen buzgalommal viszi a »falu pennáját«, valamint Achim Mihály⁴ lelkésznek is. Utóbbinak fia, Achim Gy. Géza,⁵ jó tollú fiatal író, Dabas és

¹ Radnai József: Utószó. In: Vay Sarolta: Levelek a buckából. Schultz Kft., Dabas, 2000. 123.

² Gyón község ma a Pest megyei Dabas városának településrésze.

³ Domián János (1843–1917) a település kecskeméti származású nótáriusa.

⁴ Achim Mihály (1848–1911) a község evangélikus gyülekezetének lelképásztora a századfordulón.

⁵ Gyóni (Achim) Géza (1884–1917) a XX. század ellentmondásos megítélésű lírikusa, akit a *Csak egy éjszakára* című költeménye alapján manapság jobbára „egyverses” alkotóként tartanak számon.

Vay Sándor/Sarolta (Ismeretlen
fotográfus felvétele,
Gróf Vay Sándor: *Ősök-ről-
unokáknak*, Bp., 1910. nyomán)

kül, a szőlők alatt, gyalog bandukolva megyek is néha abba az ócska kúriába, vagy ki a temetőbe szeret-
teim sírjához, csak oda húz a szívem – csak egyre látom azt a kúriát. Egyre nézem azt a bekerített,
agácafás, jázminos sirt – s vetegetek hozzá, mikor foglalhatom el már az örökös kvartélyt... Addig pe-
dig küzdve, kínlódva, mindig beragyog a boldog gyermekkorom, a vidám síhedér évek emléke. S ez elvi-
selhetőbbé teszi azt a Golgothát, melyre mindannyian cepeljük a keresztet.”⁸

Az első világháború kitérője Svájcban érte, így éveken át a frontvonalakon keresztül postázta írásait
a *Pesti Hírlap*nak. Nem látta többé a buckát, alakja örökre eltűnt a főváros forgatagából is. Magányosan
halt meg 1918. május 23-án Lugano városában, ott is temették el. Halála után bő egy évtizeddel
testvére, gróf Vay Péter⁹ szoborállítással tervezte megörökíteni alakját, mely ugyan nem valósult meg,
de a gyóni utca továbbra is hirdette a nevét. Az 1945 utáni átfogó társadalmi átalakulás ebben mind-
össze annyi változást hozott, hogy a „fényes szelek” elfújta a „gróf” titulust. A község városképi és
műemléki vizsgálata az alábbi állapotot rögzítette az 1950-es években: „Vay Sándor utca – védett
városkép. Szorosan épített, fésűs elrendezésű parasztházak
sora, nagyrészt nádfedéllel, magas oromfalakkal. Egységé-
ben kedvező hatású utcakép, mely azért az egyes épületek
egyéni kialakítására változatos lehetőséget ad. Zavaros be-
építésektől megóvándó.”¹⁰ A rendszerváltás után, az 1989-
ben városi címet kapott önkormányzat újból visszaállította
az eredeti „Gróf Vay Sándor utca” elnevezést, mely közterü-
letnévként immár 1908 óta országosan egyedülálló memen-
tója a valaha „nőbe ojtott férfi”¹¹-ként élt grófkisasszony
emlékének.

A régi-új utcatábla (a szerző felvétele)

Valentyik Ferenc

⁶ Gróf Vay Sándor utcája. *Pesti Hírlap* 1908. május 28. 13.

⁷ *Gróf Vay Sándor: Pestvármegyei históriák. Légrády Testvérek kiadása, Budapest, 1907.*

⁸ *Vay Sándor: Urak – uri juxok. Pesti Hírlap* 1910. június 26. 65–66.

⁹ Vay Péter gróf (1864–1948) író, címzetes püspök, világhírhíró misszionárius, műgyűjtő; Vay Sándor/Sarolta
öccse.

¹⁰ *Szelle Kálmán, Lombár Pál, Péczely Béla dr.:* Gyón városképi és műemléki vizsgálata. Városépítési Tervező
Vállalat, Budapest, 1954. 7.

¹¹ *Kriály Gyula:* A magyar George Sand: Vay Sarolta grófnő, a női gentleman. In: *A szobrok megmozdulnak.*
Gondolat Kiadó, Budapest, 1974. 419.